

NÉZŐPONT INTÉZET

MAGYAROK A KOMMUNIZMUSRÓL

MAGYARORSZÁG 100 ÉVVEL A TANÁCSKÖZTÁRSASÁG UTÁN

Összefoglaló

- 2019. március 21-e, az első magyarországi bolsevik állam, az ún. tanácsköztársaság kikiáltásának 100. évfordulója. Ebből az alkalomból a kommunizmus egy évszázados magyarországi történetét vizsgáltuk meg a kommunista-antikommunista törésvonal alakulásának rövid bemutatásán keresztül.
- Közvélemény-kutatásunkban a mai magyar társadalom kommunizmussal kapcsolatos attitűdjeit mértük fel.
 1. Az egyes generációk kommunizmushoz fűződő viszonyának vizsgálatából az derült ki, hogy nem igaz az általános vélekedés, miszerint a kommunizmus megítélése egyre kevésbé játszik szerepet a magyarok szavazói magatartása szempontjából. Sőt, az adatok azt mutatják, hogy a kommunista-antikommunista törésvonal a fiatalabb generációk számára fontosabb, mint az idősebbeknek. A 18–29 éves korosztály 61 százaléka tartja jelentősnek ezt a törésvonalat, és 58 százalékuknak fontos pártválasztáskor, hogy egy adott politikai csoport hogyan viszonyul a kommunizmushoz. A 60 évesnél idősebbek esetében ez a két arányszám 48, illetve 36 százalék.
 2. A legfiatalabbak (18–29 évesek) között vannak a legtöbben azok, akik elkötelezettek az antikommunizmus mellett, és második legkevesebben azok, akik inkább jó véleménnyel vannak a kommunizmusról. Ezzel szemben az adatok szerint a legidősebb korosztály (60 év feletti) nevezhető a legkevésbé antikommunistának.
 3. A kádári nosztalgia időtállóságát bizonyítja, hogy Kádár Jánosról a válaszadók 44 százaléka a mai napig pozitívan vélekedik. A válaszadók a magyar történelem elmúlt 150 évében a második legjobb időszaknak – a 2010 óta tartó időszak után – a Kádár-korszakot tartják.
 4. Kun Béla megítélése még az általa irányított rendszerénél is kedvezőtlenebb: kétszer akkora azok aránya, akik inkább rossz véleménnyel vannak róla (36 százalék), mint azoké, akik inkább jó véleménnyel (18 százalék). Rákosi Mátyás a magyar történelem elmúlt 150 évének legnépszerűtlenebb vezetője: a válaszadók 63 százaléka inkább rossz, 7 százalékuk pedig inkább jó véleménnyel van róla. A „legnépszerűbb” történelmi vezető Nagy Imre (a válaszadók 52 százaléka inkább pozitívan ítéli meg), őt követi Kádár János (44 százalék) és Horthy Miklós (36 százalék).
- Hosszútávon az antikommunista-kommunista törésvonalhoz hasonlóan fontos lehet a globalizációhoz való viszony mentén kialakult, globalista-szuverenista megosztottság.

Magyarországon a két törésvonal sok szempontból hasonló módon osztja meg a társadalmat. Az antikommunista, szuverenista erők számára bizakodásra adhat okot, hogy a legfiatalabb generáció tagjai azok, akiket leginkább foglalkoztat az egyes politikai szereplők kommunizmushoz való viszonyulása, döntő többségük pedig elítéli a kommunizmust.

1. Egy évszázaddal az első kommunista hatalomátvétel után

1919. március 21-én Károlyi Mihály gróf beletörődésével a kommunisták megszerezték az államhatalmat. Ezzel kezdetét vette Magyarországon az első kommunista proletárdiktatúra, az ún. tanácsköztársaság.¹ A 133 napos időszakot joggal nevezhetjük az ország vezetésére teljesen alkalmatlan személyek terrorjának, amit alátámaszt, hogy a fennálló gazdasági és vagyoni viszonyokat teljesen felforgató rezsim a nyílt erőszakon kívül nem is igen próbálta más eszközzel biztosítani a lakosság lojalitását.

A Kun Béla által vezetett kommunisták kárpótlás nélkül államosították a magántulajdonban lévő vagyonelemek szinte teljes körét. Az üzemek, áruházak, földbirtokok, pénzüzetek, lakóházak, műkincsek stb. mind a tanácskormány kezére kerültek. A lakosok ellenállási kísérleteit statáriális bíraskodás és vörös különítményesek terrorakciói révén verték vissza, különböző becslések 500 és 2000 közé teszik az 1919-es vörös uralom halálos áldozatainak számát².

A tanácsköztársaság korszakhatárt is jelent a magyar történelemben, hiszen az addig szinte csak szűk értelmiségi körök által ismert kommunizmus eszméjének valódi természetét saját bőrén tapasztalta meg a társadalom. Hosszútávú politikai hatásait tekintve fontos kiemelni a tanácsrendszer „importjellegét”. A tanácsköztársaság ugyanis szolgai másolata volt a lenini Szovjet-Oroszország állami berendezkedésének. A magyarországi kommunistákat hadifogságba kerülésük után oroszországi elvbarátaik képezték ki világforradalmi vízióik megvalósítására, Kun Béla pedig 1918 őszén Lenin pénzével ellátva érkezett Magyarországra. S később is a magyarországi tanácskormány szinte valamennyi intézkedését Lenin utasításainak megfelelően hozta.

A nemzeti szuverenitás fogalma és védelmének szükségessége a kommunista internacionalizmus talaján álló magyarországi tanácsköztársaság számára nem jelentett semmit. A nemzeti szuverenitás feladása kéz a kézben járt a magyar történelem és az

¹ Alapos feldolgozását adja a Tanácsköztársaság időszakának a Gratz Gusztáv szerkesztésében, 1921-ben megjelent *A bolsevizmus Magyarországon* című műve.

² Részletes adatokat közöl pl. Váry Albert: *A vörös uralom áldozatai Magyarországon - Hivatalos jelentések és bírói ítéletek alapján* című, 1922-ben kiadott műve.

évezredek magyar államiság megtagadásával, amely a nemzetközi kommunista mozgalom „múltat eltörlő” dühével volt párhuzamban.

A tanácsköztársaság más szempontból is választóvonalat jelent a magyar történelemben, az azóta eltelt száz évben ugyanis a kommunizmus megítélése alapvetően határozta és határozza meg mindmáig a társadalmi és politikai viszonyok alakulását Magyarországon. Elemzésünkben annak rövid bemutatására vállalkozunk, hogy az elmúlt évszázad egyes szakaszaiban mit jelentett a magyar társadalmat 1919 óta megosztó törésvonal kommunista, illetve antikommunista oldalán állni.

Arra a kérdésre is keressük a választ, hogy a mai Magyarországon a választói magatartás és a pártpolitika szempontjából mekkora jelentősége maradt a kommunizmushoz és a posztkommunistákhoz való viszonyulásnak. A téma fontosságát hangsúlyozva jegyezzük meg, hogy szinte nincs olyan ember Magyarországon, akit legalább közvetett módon ne érintene az ország több mint 40 éves kommunista múltjának nehéz öröksége. Nem kívánunk azonban előfeltevésekkel élni. Ehelyett rövid történeti áttekintést követően a rendszerváltás és a 2010 utáni posztkommunista-anti(poszt)kommunista szembenállását fogjuk elemezni, végül pedig közvélemény-kutatási eredményeink segítségével bemutatjuk, hogyan viszonyul ehhez a szembenálláshoz a mai magyar társadalom.

2. A kommunista-antikommunista megosztottság történeti alakulása

A proletárdiktatúra bukását követően a kommunista vezetők egy része külföldre (Ausztriába, majd Szovjet-Oroszországba) menekült, egyesek közülük pedig a magyarországi fehér megtorlások áldozatai lettek. Az 1919 végén uralomra jutó elit az újonnan kiépülő politikai rendszert ellenforradalmiként határozta meg, szembeállítva azt az őszirózsás forradalommal és a tanácsköztársasággal. A Horthy-korszak egyik legfontosabb eszmei alapja a trianoni területvesztés el nem fogadása, azaz a revízióra való törekvés mellett az antikommunizmus volt.³ Mindez együtt járt a nemzeti szuverenitás védelmével és az 1918 előtti magyar történelemmel összekötő jogfolytonosság helyreállításával.

A két világháború között tehát egy antikommunista alapállású hatalmi berendezkedés jött létre, amelyben a kommunista párt működését betiltották, így a kommunisták vagy az illegális földalatti mozgalom tagjaiként, vagy emigrációban (pl. a Szovjetunióban az ún. moszkoviták) folytatták politikai tevékenységüket. A tanácsköztársaság kikiáltásakor a kommunista párttal Magyarországi Szocialista Párt néven egyesülő, így a vörös terrorban

³ Szimbolikus, hogy a tanácsköztársaság idején későbbi miniszterelnökök (gróf Teleki Pál, gróf Bethlen István, Gömbös Gyula) részvételével Bécsben létrehozott ellenforradalmi szerveződés az Antiboldsevista Comité nevet viselte.

aktív szerepet vállaló szociáldemokraták helyzete tisztázatlan volt a Horthy-korszak elején, végül a Bethlen-Peyer-paktumnak köszönhetően 1922 és 1944 között parlamenti pártként politizálhattak.

A második világháború utolsó évében Magyarország először német, majd annak végével szovjet megszállás áldozata lett, hazánk ismét elveszítette szuverenitását. A szovjet csapatok védőernyője alatt a kommunista párt működése ismét legálissá vált, mi több, a kommunisták a sztálini rendszer magyarországi bevezetésére törekedve a hatalom kizárólagos megragadására törekedtek. Mivel ezt demokratikus úton, az 1945-ös és az 1947-es választással, nem sikerült elérniük, 1948 végére az ún. „szalámi taktika” alkalmazásával a polgári, demokratikus politikai erőket felszámolva, nyílt diktatúrát építettek ki, Rákosi Mátyás vezetésével. A Rákosi-korszakban nem csak az elvi alapú antikommunisták számítottak a rendszer ellenségének, mondvasínált indokokra hivatkozva gyakorlatilag bárki üldözötté válhatott. Az „aki nincs velünk, ellenünk van” felfogás jegyében ártatlan magyar állampolgárok tízezrei kerültek a bitófára, börtönbe vagy internálótáborba.

Az 1956-os forradalom és szabadságharc a Rákosi-korszakban elnyomott magyar társadalom antikommunista segélykiáltása és kommunizmus reformjában bízó baloldaliak közös fellépése volt, amelyet a szovjet tankok végül vérbe fojtottak. A Hruscsov jóvoltából hatalomra kerülő Kádár János és köre tanult a korábbi elit hibáiból, és a kezdeti kegyetlen megtorlások után változtatott a kormányzás módján, amivel sikerült megszilárdítania a hatalmát. A Rákosi által még terrorizált közép rétegtől Kádár a 60-as évektől már nem várta el a kommunista hatalom tevőleges támogatását, ugyanakkor a társadalomban jelen lévő antikommunista attitűdök természetesen nem kerülhettek nyilvánosan kifejezésre. Az „aki nincs ellenünk, velünk van” elv magában foglalta a Kádár-rendszer legitimitása megkérdőjelezésének és a tabutémák (például a kommunista ideológia nyílt kritikája, az 1956-os forradalom leverése vagy Kádár szerepe a Rákosi-rezsim kiépítésében) feszegetésének tilalmát.

Fontos tudatosítani, hogy a mai napig sokszor idealizált, puha diktatúrának nevezett rendszer utolsó pillanatáig jellemzőek voltak politikai okokból történő letartóztatások, bebörtönzések. Ugyanakkor a hetvenes-nyolcvanas években főként értelmiségi körökben már megjelentek a rendszerváltás előkészítésében aktív szerepet vállaló ellenzéki, antikommunista szerveződések. Mivel az antikommunista vélemények nyílt kifejezése nem volt lehetséges, a rendszerkritikus értelmiségiek marxista keretrendszerben folytathattak diskurzust társadalmi kérdésekről. A Kádár-rezsim demokratikus ellenzéke valóban antikommunista volt, de egyik része családi alapon mindig is a kommunizmussal szemben fogalmazta meg magát, másik része viszont családi kapcsolatok révén erősen kötődött a kommunista nomenklatúrához. Ez a Demszky Gábor nevével fémjelzett kör az SZDSZ-be tagozódott be, ami érthetőbbé teszi az eleinte a legharcosabb antikommunista retorikát folytató párt későbbi összefogását a posztkommunistákkal.

A rendszerváltás előtti antikommunista ellenzéknek van egy olyan sajátossága, amely fontos adalék az 1989/90-es rendszerváltás visszáságainak megértéséhez. Szemben a többi közép-európai szovjet csatlósállammal (pl. Lengyelországgal, Csehszlovákiával) a magyarországi demokratikus ellenzék már a rendszerváltás előtt széttöredezetté vált. Az antikommunista csoportosulások nem csak a rendszer leváltásáért küzdöttek a nemzeti egység zászlaja alatt, hanem egymás ellen is, lényegében a Magyarország huszadik századi történetét végigkísérő népi-urbánus törésvonal mentén. A Kádár-korszak ellenzéki erőinek megosztottsága azért is sajnálatos, mert a kommunista blokkon belül Magyarország rendelkezett az egyik legkomolyabb antikommunista ellenállási hagyománnyal, főként 1956-nak köszönhetően.

Az 1989-1990-es⁴ magyarországi átmenet a távozó és érkező politikai elit tárgyalóasztal mellett kötött alkunak eredménye. A rendszerváltó folyamat során a civil társadalom szerepvállalása és hatása elhanyagolható volt, Lengyelországhoz képest pedig szinte a nullával egyenlő. Ennek oka, hogy 1956 után a kádári hatalom az önálló, civil kezdeményezéseknek még a gondolatait is csírájában elfojtotta.

Az 1990-es országgyűlési választások eredményeiben a kommunizmus-ellenesség és a mélyreható társadalmi változások iránti igény fejeződött ki. A társadalom jelentős része éles cezúrát, azaz a kommunista rendszer működtetőinek felelősségrevonását, és a kádári elit közéletből való kiszorítását várta a jobboldali Antall-kormánytól. Ezzel szemben például a rendszerváltás utáni kormányváltások során eszközölt személycseréket vizsgáló egyik kutatás⁵ arra világított rá, hogy az Antall-kormány megalakulásakor volt a legalacsonyabb a személycserék száma a széles értelemben vett állami- kormányzati apparátusban.

A formai (tehát jogi-intézményi) szempontból többé-kevésbé sikeres⁶ rendszerváltás tartalmi szempontból felemásra sikerült. A kommunista rendszer vezetőinek felelősségrevonására a szükséges politikai konszenzus hiányában nem került sor, ráadásul a kommunista nómenklátúra nemhogy kiszorításra nem került a közéletből, de politikai hatalmát az ún. spontán privatizáció által részben gazdasági tőkévé konvertálta át, részben pedig meg is őrizte a médiában megtartott pozíciói és az utódpart MSZP révén. Ebben a folyamatban nagy szerepet játszott a kezdetben magát a legharcosabb antikommunistának beállítani igyekvő SZDSZ, amely az Antall-kormány minden antikommunista törekvését, intézkedési javaslatát aktívan blokkolta. Jó példa erre a Zétényi-Takács-féle törvénytervezet, amely a kommunista rendszer bűnöseinek, közép-európai összehasonlításban kifejezetten mérsékelt felelősségrevonását irányozta volna

⁴ Az intézményi, jogi változások nagy része már 1987 és 1989 között lezajlott.

⁵ Lásd Fricz Tamás: *Az árok két oldalán – A magyar demokrácia természetrajza* című munkáját, mely a XXI. Század Intézet kiadásában jelent meg 2006-ban.

⁶ E tekintetben a legfőbb hiányosság az volt, hogy a fő választóvonal meghúzására, vagyis új alkotmány elfogadására nem került sor.

elő. Ettől függetlenül tény, hogy az Antall-kormány történelmi lehetőséget szalasztott el, 1992-1993-ra pedig már a társadalom rendszerváltó eurófiája is kifulladásban volt.

Az 1994-es választásokat követően az antikommunista, jobboldali politikai erők ellenzékbe kerültek, a választói magatartást jelentősen befolyásolta a Kádár-korszak nyújtotta relatív biztonság iránti nosztalgia. A neoliberais gazdaságpolitikát folytató Horn-kormánnyal a korábbi nómenklátúra demokratikus úton tért vissza a kormányzati hatalomba. Ennek a ciklusnak a során még inkább kiéleződött a rendszerváltás utáni magyar társadalom egyik legmarkánsabb törésvonala, a késő kádári (posztkommunista) és a kádárizmus örökségét meghaladni igyekvő, antikommunista társadalmi csoportok közötti megosztottság.

Az 1998-as parlamenti választásokat megelőzően ez a társadalmon belüli kettősség, a posztkommunista-antikommunista konfliktus meghatározó kampánytémává vált. A nemzeti, polgári és konzervatív programmal választást nyerő Fidesz 1998 és 2002 között számos szimbolikus és gyakorlati intézkedést hozott egy, a posztkommunista világ alternatíváját jelentő, polgári társadalom felépítésére. Előbbire példa a kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapjának 2000-es bevezetése, utóbbira a Bokros-csomag egyes elemeinek visszavonása vagy kiigazítása. A posztkommunisták 2002-es választási győzelmével ez a törekvés kormányzati szinten megakadt, antikommunista oldalon a 2002–2010 közötti időszak ugyanakkor a társadalmi bázis elmélyítésével (pl. polgári körök szervezése, a 2008-as szociális népszavazás „új többségének” megszervezése) és gazdasági-kulturális építkezéssel (pl. a Hír TV létrehozása) telt.

Azt a tényt, hogy a posztkommunisták szavazói bázisa még 2002-ben és 2006-ban is 2 millió fölött volt, az magyarázza, hogy a kilencvenes években az utódpart baloldali versenytársai kiestek a versenyből, és az MSZP-nek sikerült a posztkommunista, technokrata elitek és a bérből és fizetésből élők, valamint a nosztalgiaszavazók összekötése. A szocialisták ezenkívül erős vezetővel (Horn Gyula) és párton belüli pluralizmussal rendelkeztek, valamint szoros szövetségre törekedtek a nyugattal, akár a szuverenitás korlátozása révén is. 2002 és 2010 között azonban az MSZP szervezeti, a jövőre nézve víziót kínáló megújulásra már nem volt képes, jóllehet ezt Gyurcsány Ferenc vezetésével a kommunikációjában ezt hirdette. A szervezeti lemaradás gondjait csak tetézte az őszödi beszéd kiszivárgása utáni legitimitásválság, valamint a szociálliberális kormányok katasztrofális teljesítménye, a 2006-os és 2008-as megszorító intézkedései. Mindez nagymértékben járult hozzá az antikommunista, polgári erők kétharmados győzelméhez 2010-ben.

2010 után a kommunista-antikommunista törésvonal szempontjából alapvető fontosságú átrendeződés ment végbe a pártrendszerben. Egyrészt, a jelentősen meggyengült posztkommunista erők széttöredeztek (MSZP-DK), szövetségeseik megszűntek (SZDSZ). A sorozatban három országgyűlési választáson kétharmados többséget szerző Fidesz pedig a polgári társadalom építésének 2002-ben megszakadt folyamatát immáron a szükséges gazdasági és társadalmi alapok birtokában folytathatta. Emellett a

rendszer váltás tartalmi és szimbolikus értelemben történő lezárásának igényével a 2011-ben elfogadott Alaptörvény kimondta többek között, hogy „A Magyar Szocialista Munkáspárt és jogelődei, valamint a kommunista ideológia jegyében kiszolgáltatásukra létrehozott egyéb politikai szervezetek bűnöző szervezetek voltak, amelyek vezetői el nem évülő felelősséggel tartoznak ...”.⁷

Az Alaptörvény a kommunista rendszer törvénytelennek nyilvánításán kívül olyan új elemeket is tartalmaz, amelyek a nemzeti szuverenitás megőrzése szempontjából kiemelt fontosságúak (pl. az állam túlzott eladósodását szolgáló ún. adósságfék szabályok).

Az elmúlt években a magyar politikában felértékelődött a globalizáció jelenségének megítélése. Az új törésvonal, melynek egyik oldalán a globalista, liberális politikai erők állnak szemben a szuverenista, konzervatív erőkkel, leképezi az antikommunista-törésvonalat. A ma globalista politikai formációk, akiket összeköt a kommunista internacionalizmus hagyományával a liberális globalizmus, ugyanis posztkommunista eredetűek, míg a nemzeti szuverenitást védő, „lokalista” erők egyben antikommunisták is. Ez az összefüggés egyben kijelölheti a kommunista-antikommunista törésvonal jövőbeli alakulását is, miszerint ez a megosztottság idővel „beolvad” a globalista-szuverenista törésvonalba. A jövőre vonatkozó megállapítások helyett azonban érdemes áttekinteni a magyar társadalom mai viszonyulását a kommunizmus kérdésköréhez, melyhez felmérésünk eredményeit használjuk fel.

3. A mai magyar társadalom kommunizmussal kapcsolatos attitűdjei

De vajon a régi-új törésvonal két oldalán mekkora társadalmi bázisok állnak? Közvélemény-kutatásunkban⁸ megvizsgáltuk a generációk kommunizmushoz fűződő viszonyát, valamint az ún. kádári nosztalgia időtállóságát is. A fenti eredmények ismertetése után bemutatjuk, hogy a mai magyar társadalomnak milyen percepciói vannak a napokban 100 éve kikiáltott tanácsköztársaságról, a lakosság miként ítéli meg annak vezetőjét, Kun Bélát, összehasonlítva az elmúlt 100 év legfontosabb magyar politikai vezetőivel.

3.1. A magyar fiatalok antikommunisták

A politikai közbeszédben visszatérően megjelenik az a feltevés, sőt sokszor kijelentés, hogy a kommunista-antikommunista törésvonal, a kommunista vagy kommunizmus-ellenes beállítottság az idő múlásával egyre kevésbé lesz meghatározó a magyar

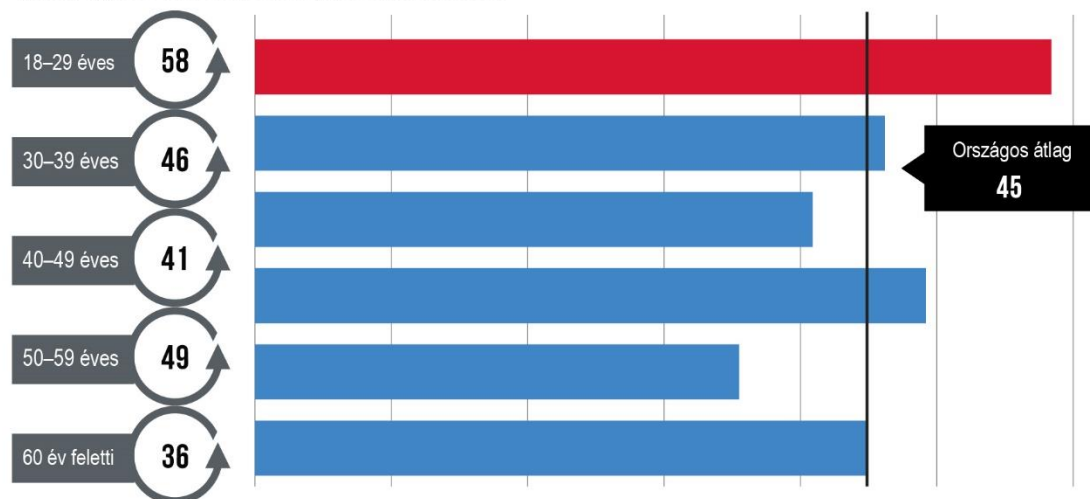
⁷ Magyarország Alaptörvénye U cikk (1) bekezdés.

⁸ A Nézőpont Intézet közvélemény-kutatása 1000 fő telefonos megkérdezésével készült 2019. február 12. és 18. között. A minta reprezentatív a 18 évesnél idősebb lakosságra nem, kor, régió, településtípus és iskolai végzettség szerint. 1000 fős mintanagyság és 95 százalékos megbízhatósági szint esetén a maximális mintavételi hiba 3,1 százalék.

választók politikai gondolkodásában. Felmérésünk eredményei mindezt árnyalni látszanak. Az adatok azt mutatják, hogy a magyarok majdnem felének még mindig – 100 évvel az első kommunista rendszer bukása, és 30 évvel a rendszerváltás után – számít ez az elhatárolás, és ami még fontosabb: a legfiatalabbak (a 18–29 éves korcsoport tagjai) jobban érzékelik ezt a törésvonalat, pártválasztáskor pedig fontosabbnak tartják azt a szempontot, hogy egy párt hogyan viszonyul a kommunizmushoz, mint bármelyik idősebb generáció tagjai. Szembetűnő a különbségek mértéke is: a legfiatalabbak 58 százaléka mondta azt, hogy pártválasztáskor figyelembe veszi ezt a szempontot, szemben a teljes népesség körében mért 45 százalékhoz képest. Azzal az állítással pedig, hogy a mai magyar politikában még mindig jelentős az egyes pártok kommunizmushoz való viszonyulása, a teljes népesség körében mért 53 százalékhoz képest a legfiatalabbak 61 százaléka ért egyet.

I A KOMMUNIZMUS MEGÍTÉLÉSÉNEK HATÁSA A SZAVAZÓI MAGATARTÁSRA

Amikor pártot választok, fontos számomra, hogy az adott párt hogyan viszonyul a kommunizmushoz – „inkább egyetért” választ adók korcsoport szerinti bontásban

Országos reprezentatív kutatás 1000 fő telefonos megkérdezésével, adatfelvételt: 2019. február 12 – 18., százalék

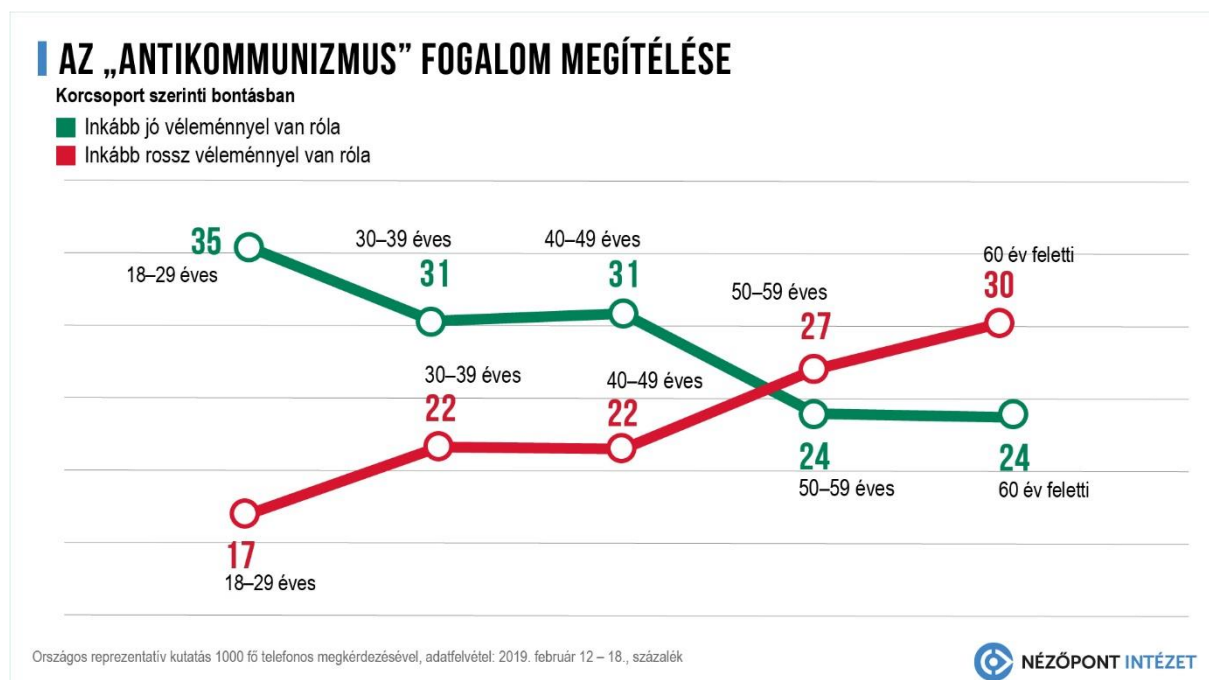
NÉZŐPONT INTÉZET

1. ábra Amikor pártot választok, fontos számomra, hogy az adott párt hogyan viszonyul a kommunizmushoz – „inkább egyetért” választ adók korcsoport szerinti bontásban

Ezek az adatok tehát azt mutatják, hogy a kommunista-antikommunista törésvonal a fiatalabb generációk számára fontosabb, mint az idősebbeknek – szemben azzal, amit a közbeszédben általában valószínűsítene. Emiatt indokolt az erre a korcsoportra vonatkozó adatokat alaposabban szemügyre venni.

A felmérés során azt a kérdést is feltettük az embereknek, hogy *inkább jó* vagy *inkább rossz* véleménnyel vannak a kommunizmus és az antikommunizmus fogalmairól. Előbbiről a válaszadók háromnegyede, utóbbiról fele tudott véleményt alkotni. A 18–29 éves

korcsoport tagjai közül 16 százaléknyan vannak inkább jó véleménnyel a kommunizmusról, miközben az inkább rossz véleménnyel lévők aránya ennek több mint háromszorosa, 57 százalék. Az antikommunizmusról a legfiatalabb generáció 35 százaléka van inkább jó véleménnyel, míg 17 százaléka van inkább rossz véleménnyel. Ezeket az adatokat a többi korcsoporttal összevetve az derül ki, hogy a legfiatalabbak között vannak a legtöbbben azok, akik elkötelezettek az antikommunizmus mellett, és második legkevesebben azok, akik inkább jó véleménnyel vannak a kommunizmusról.

2. ábra Az „antikommunizmus” fogalom megítélése – „inkább jó” és „inkább rossz” választ adók aránya korcsoport szerinti bontásban

Ugyanígy a legfiatalabb generáció tagjai azok, akik a legkisebb arányban vannak inkább jó véleménnyel a tanácsköztársaságról és annak vezetőjéről, Kun Béláról. Mindezek alapján kijelenthető, hogy ennek a korcsoportnak a tagjai nagy többségben elutasító attitűddel rendelkeznek a kommunizmussal kapcsolatban.

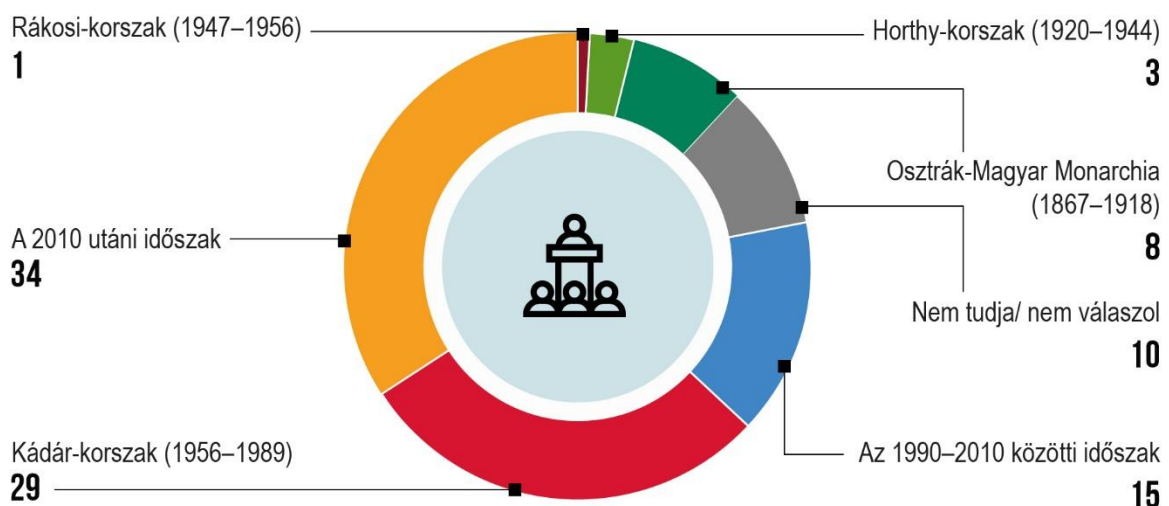
Ezzel együtt lehetnek olyanok, akiket még így is meglep, hogy egy, a vörös terrort és a Rákosi-diktatúrát túlélte, és a Kádár-rendszer mindenható beszivárgó langyosságától nem egészen három évtizede megszabadult nemzet tagjai között ennyien is pozitívan ítélik meg a fogalmat. Ennek egyik oka az lehet, hogy a kommunizmussal kapcsolatos véleményalkotásban az idő előrehaladtával a személyes és kollektív emlékezet mellett nagyobb hangsúlyt kaphat a főként nyugaton, komolynak mondott tudományos és politikai műhelyekben is hangoztatott nézet, mely szerint a „valódi kommunizmust sohasem próbálták még ki”, és az eszme gyakorlatba átültetett változatai mind-mind „kisiklások”

voltak. Eszerint a nézet szerint a kommunista eszme érdekes lenne arra, hogy végre úgy váljék egy rendszer alapjává, ahogyan azt az ideológusok megálmodták. A pozitív attitűd ennél is jelentősebb táptalaja az ún. kádári nosztalgia.

3.2. Kádári nosztalgia

Kutatásunkban azt is vizsgáltuk, hogy az emberek mely korszakot tartják a magyar történelem elmúlt 150 évében a legjobb időszaknak, valamint, hogy mi a véleményük a tanácsköztársaság óta eltelt száz év emblematikus politikai vezetőiről. A megkérdezettek a 2010 utáni időszak után a második legjobb időszaknak a Kádár-korszakot tartják. A „legnépszerűbb” történelmi vezető Nagy Imre (a válaszadók 52 százaléka van róla inkább jó véleménnyel), őt követi Kádár János (44), megelőzve Horthy Miklóst (36), Kun Bélát (18) és Rákosi Mátyást (7).

MELYIK VOLT A MAGYAR TÖRTÉNELEM ELMÚLT 150 ÉVÉNEK LEGJOBB IDŐSZAKA?

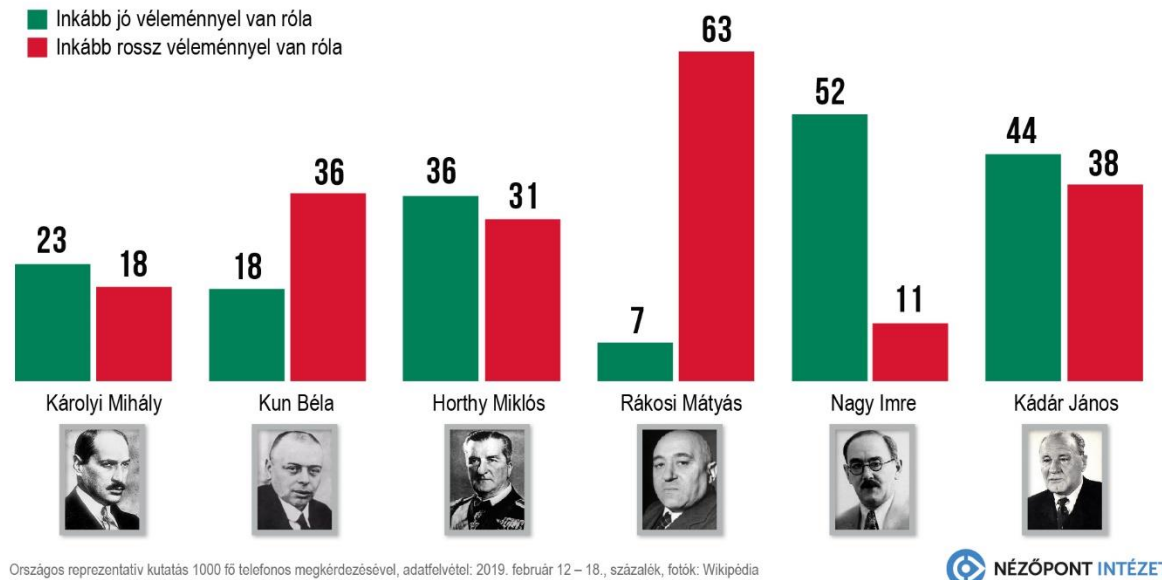

Országos reprezentatív kutatás 1000 fő telefonos megkérdezésével, a teljes lakosság körében, adatfelvétel: 2019. február 12 – 18., százalék

NÉZŐPONT INTÉZET

3. ábra „Az elmúlt 150 év magyar történelméből melyik volt a legjobb időszak?” kérdésre adott válaszok aránya a teljes népesség körében

A XX. SZÁZAD EMBLEMATIKUS POLITIKAI VEZETŐINEK MEGÍTÉLÉSE

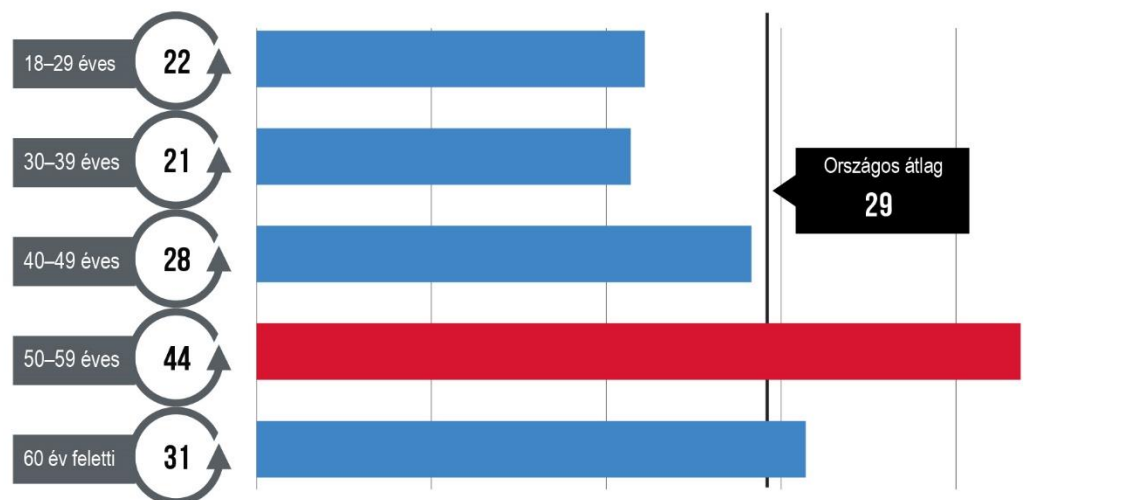

4. ábra 20. századi emblematikus politikai vezetők megítélése a teljes lakosság körében

Felmerül a kérdés, hogy melyik csoportok „húzzák fel” a Kádár-rendszernek és személy szerint Kádár Jánosnak a megítélését az átlaghoz képest. Korcsoport szerinti bontásban a Kádár-korszakot a legjobbnak tartók kiugróan magas arányban az 50–59 éves korosztályban fordulnak elő. Ugyanennek a csoportnak a legnagyobb hányada – abszolút többsége, 55 százaléka – van inkább jó véleménnyel Kádár Jánosról. Ez az a generáció, amelyik 1960 és 1970 között született, tehát jellemzően a fiatalkorát a „konszolidált” Kádár-rendszerben élte meg.

A KÁDÁR-KORSZAKOT AZ ELMÚLT 150 ÉV LEGJOBB IDŐSZAKÁNAK TARTÓK ARÁNYA

Korcsoportok szerinti bontásban

Országos reprezentatív kutatás 1000 fő telefonos megkérdezéssel, adatfelvétel: 2019. február 12 – 18., százalékok

NÉZŐPONT INTÉZET

5. ábra A Kádár-korszakot az elmúlt 150 év legjobb időszakának tartók aránya korcsoportok szerinti bontásban

A korszak nevét adó egykori pártfőtitkár megítélése nem osztja meg jelentősen a különböző pártpreferenciával bírókat. Érdekes, hogy még a Jobbik szavazóinak is 39 százaléka inkább jó véleménnyel van róla. Ez nem sokkal marad el a baloldali megkérdezettek között hasonlóan vélekedők arányától (44 százalék).

3.3. A tanácsköztársaság, a kommunizmushoz és az antikommunizmushoz köthető személyek megítélése

Végül azt is megvizsgáltuk, mennyire ismeri a magyar társadalom a napokban pontosan 100 éve kikiáltott tanácsköztársaság fogalmát, és milyen a rendszer és annak vezetőjének, Kun Bélának a megítélése. A megkérdezettek döntő többsége (88 százalék) elmondása szerint hallott a tanácsköztársaságról, de közülük egyharmadnyian (36 százalék) nem tudják, vagy nem akarják megítélni a rendszert. A megkérdezettek egyharmada tudta megmondani, hogy melyik évben volt a tanácsköztársaság, több mint felük nem vállalkozott arra, hogy pontos évszámot jelöljön meg. Azok közül, akik tudták, hogy mikor volt a tanácsköztársaság, abszolút többségben, 51 százaléknyan voltak azok, akik inkább rossz véleménnyel voltak róla, és 26 százaléknyan azok, akik inkább jó véleménnyel.

Kun Béláról a megkérdezettek egynegyede nem hallott. Az ő megítélése sokkal kedvezőtlenebb, mint az általa irányított rendszeré: kétszer akkora azok aránya, akik inkább rossz véleménnyel vannak róla (36 százalék), mint azoké, akik inkább jó véleménnyel (18 százalék).

Rákosi Mátyás megítélése sokkal rosszabb Kun Béláénál: a válaszadók 63 százaléka inkább rossz véleménnyel van a diktátorról, és csak 7 százaléka van inkább jó véleménnyel róla. Nagy Imréről csupán a megkérdezettek 11 százaléka van inkább rossz véleménnyel. Magasan a baloldali szavazók körében vannak legtöbben olyanok, akik inkább jó véleménnyel vannak róla (Baloldal: 66 százalék; Fidesz-KDNP: 51; Jobbik: 49). Figyelemreméltó, hogy a más pártot választókhöz képest a Jobbik szavazói közül vannak a legtöbben, akik Horthy Miklósról és Rákosi Mátyásról egyaránt inkább jó véleménnyel vannak.

Összegzés

A magyarországi kommunizmus körüli viták története nem ér véget 2019-ben. Az elmúlt száz év fordulatokban gazdag tapasztalatai alapján jogosnak tetszik a költő kérdése: „*de holtvágányra dőcögött-e vajon a veres villamos?*”. Az mindenképpen megállapítható, hogy a kommunizmus nemzeti keretek lebontását célzó törekvése jó táptalajt adott a jelenlegi globalisták világnézetéhez. Amint azt bemutattuk, Magyarországon ez az összefüggés nemcsak elméleti, hanem személyi síkon is megvalósult: a korábbi kommunista elit egy része ma ugyanolyan lelkesülten száll síkra egy föderális Európai Egyesült Államokért, amilyen lelkesen igyekezett végrehajtani a Moszkvából érkező birodalmi utasításokat pár évtizeddel ezelőtt. A magyar belpolitika szempontjából is kulcsfontosságú kérdés tehát, hogy az Európai Unió képes lesz-e nemzeti alapokon megújulni, és visszaszorítani az efféle szélsőséges nézeteket.

Közvélemény-kutatásunk eredményei összességében azt mutatják, hogy a kommunizmus megítélése a következő évtizedekben várhatóan egyre inkább romlani fog a teljes lakosság körében. Feltehetőleg azonban 8–10 százalék alá nem fog csökkenni azok aránya, akik pozitívan ítélik meg a baloldali eszmét. A globalista, a nemzetállamokat eltörölni igyekvő hatalmi körök által létrehozott tudományos és politikai műhelyek a jövőben is megpróbálják biztosítani a kommunista ideológia túlélése számára szükséges környezetet.

A baloldaliaknak nem kell tehát végleg „temetni” ezt az eszmét, míg a nemzeti érzelmű, antikommunizmust képviselő politikusok azon figyelmeztetése saját táboruk számára, hogy ügyeljenek arra, hogy a kommunizmus még „felvizezett, hosszúlépéses” formában se térhessen vissza Magyarországra, találkozik a társadalom nagy többségének véleményével. Bizakodásra adhat okot számukra, hogy az általános vélekedéssel szemben éppen a legfiatalabbak azok, akiket leginkább foglalkoztat a kommunista-antikommunista törésvonal, döntő többségük pedig elítéli a kommunizmust.